

На основу члана 51. став 1. Закона о ветеринарству („Службени гласник РС”, број 91/05)

Министар пољопривреде, шумарства и водопривреде доноси

П Р А В И Л Н И К
О УТВРЂИВАЊУ ПРОГРАМА МЕРА ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ
ЖИВОТИЊА ЗА 2009. ГОДИНУ

Члан 1.

Овим правилником утврђује се Програм мера здравствене заштите животиња за 2009. годину, који је одштампан уз овај правилник и чини његов саставни део.

Члан 2.

Конкретне мере здравствене заштите животиња, рокови, начин спровођења тих мера, субјекти који ће их спроводити, извори и начин обезбеђивања и коришћења средстава, као и начин контроле спровођења мера утврђени су програмом из члана 1. овог правилника.

Члан 3.

Овај правилник ступа на снагу наредног дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије”.

Број 110-00-00062/2009-09
У Београду, 12. марта 2009. године

МИНИСТАР

др Саша Драгин

ПРОГРАМ МЕРА ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ ЖИВОТИЊА ЗА 2009. ГОДИНУ

Ради спречавања појаве раног откривања, ширења, праћења, сузбијања или искорењивања заразних болести животиња спроводиће се:

1) обележавање и евидентирање животиња, регистрација и евидентирање газдинстава и уношење података о обележеним и евидентираним животињама и регистрованим газдинствима у Централну базу података о обележавању животиња (у даљем тексту: Централна база);

2) зоосанитарне и биосигурносне мере и добробит животиња;

3) активни надзор здравственог стања животиња на газдинствима;

4) имунопрофилактичке мере;

5) дијагностичка испитивања на нарочито опасне заразне болести;

6) дијагностичка испитивања говеда на бруцелозу, туберкулозу, ензоотску леукозу говеда и болест плавог језика, дијагностичка испитивања оваца и коза на бруцелозу и болест плавог језика;

7) дијагностичко испитивање на трихинелозу, салмонелозу и тифус живине, инфлуенцу птица, хламидиозу птица, инфективну анемију коња, лептоспирозу, кју-грозницу, болести риба, болести пчела и инфекцију говеда и оваца изазване аеробним и анаеробним узрочницима;

8) дијагностичка испитивања код побачаја;

9) дијагностичко испитивање у центрима за вештачко осемењивање говеда и свиња и дијагностичко испитивање приплодних бикова и нерастова који се користе за природно парење.

I. ОБЕЛЕЖАВАЊЕ И ЕВИДЕНТИРАЊЕ ЖИВОТИЊА, РЕГИСТРАЦИЈА И ЕВИДЕНЦИЈА ГАЗДИНСТАВА И УНОШЕЊЕ ПОДАТАКА О ОБЕЛЕЖЕНИМ И ЕВИДЕНТИРАНИМ ЖИВОТИЊАМА И РЕГИСТРОВАНИМ ГАЗДИНСТВИМА У ЦЕНТРАЛНУ БАЗУ

У циљу спречавања појаве, ширења, сузбијања и искорењивања заразних болести животиња и зооноза и обезбеђивања континуираног праћења кретања животиња, сва говеда, свиње, овце, козе, коњи и пси морају бити обележени и евидентирани у Централној бази, а газдинства на којима се налазе или узгајају говеда, свиње, овце, козе, коњи, живина, пчеле и рибе регистрована и евидентирана у Централној бази.

Средства за унос података у Централну базу обезбеђена су у буџету Републике Србије.

II. ЗООСАНИТАРНЕ И БИОСИГУРНОСНЕ МЕРЕ И ДОБРОБИТ ЖИВОТИЊА

У циљу спречавања појаве ширења, сузбијања и искорењивања заразних болести животиња и зооноза и заштите животне средине спроводиће се дератизација газдинстава и објеката у којима се обавља ветеринарска делатност, најмање два пута годишње.

Власници и држаоци животиња дужни су да се старају о здрављу и добробити животиња и да предузимају зоосанитарне и биосигурносне мере на газдинству.

Забрањена је исхрана свиња помијама.

У случају постојања сумње да је животиња мучена, односно убијена противно прописима, процениће се степен угрожености добробити животиња, односно утврдити узрок угинућа.

III. АКТИВНИ НАДЗОР ЗДРАВСТВЕНОГ СТАЊА ЖИВОТИЊА НА ГАЗДИНСТВИМА

На свим газдинствима где се држе и узгајају животиње вршиће се активни надзор здравственог стања од стране ветеринарских организација којима су по јавном конкурсном и закљученом уговору са Министарством пољопривреде, шумарства и водопривреде (у даљем тексту: Министарство), уступљени наведени послови из Програма мера здравствене заштите животиња за 2009. годину (у даљем тексту: Програм мера).

На газдинствима на којима се држе и узгајају говеда, овце, козе, свиње, коњи, пчеле и рибе, ветеринарске организације/службе најмање једанпут годишње морају да изврше активни надзор, а на газдинствима на којима се узгајају свиње и живина најмање три пута годишње.

IV. ИМУНОПРОФИЛАКТИЧКЕ МЕРЕ

Имунопрофилактичке мере спроводе се вакцинацијом свиња против класичне куге свиња, живине против атипичне куге живине, паса и мачака против беснила.

1. Класична куга свиња

Класична куга свиња спречаваће се и сузбијати сталним одржавањем имунитета против класичне куге свиња на свим газдинствима на којима се држе и узгајају свиње током целе године, вакцинацијом свих свиња вакцином од атенуираног К-соја вируса, према упутству произвођача вакцине и то уз обавезу:

- прве вакцинације прасади у старости од 45 до 60 дана и њихове ревакцинације;

- вакцинације назимица и крмача најкасније 15 дана пре сваког припуста;

- вакцинације нерастова два пута годишње у размаку од шест месеци.

Обавезно је обележавање свих свиња приликом прве вакцинације против класичне куге свиња, односно пре стављања у промет, на прописан начин.

Уколико се прасад стављају у промет при старости мањој од 45 дана, морају бити обележена на прописан начин и потицати са газдинстава која су слободна од класичне куге свиња и на којима су вакциниране све животиње, укључујући и крмаче и назимице.

Ветеринарска организација/служба која обавља послове обележавања и вакцинације свиња о томе води прописану евиденцију и податке уноси у Централну базу.

Извршиће се категоризација популације свих свиња у Републици Србији на:

- 1) дивље свиње;
- 2) домаће свиње које живе или бораве на отвореном простору;
- 3) домаће свиње које живе на газдинствима на којима се узгаја до 10 свиња;
- 4) домаће свиње које живе на газдинствима на којима се узгаја од 11 до 100 свиња;
- 5) домаће свиње које живе на фармама на којима се узгаја више од 100 свиња.

Свиње које се изводе на заједничку испашу, као и дивље свиње у ограђеним одгајалиштима морају бити вакцинисане једанпут годишње, и то најкасније 15 дана пре пуштања на испашу, односно насељавања у ловиште.

Власници свиња као и корисници ловишта дужни су да обезбеде услове за хватање и вакцинацију свиња како на газдинству, тако и дивљих свиња у ограђеним ловиштима.

Извршиће се попис ловишта и других станишта дивљих свиња са проценом популације дивљих свиња и густине насељености.

У складу са епизоотиолошком ситуацијом, а на основу посебних програма Министарство може спроводити вакцинацију дивљих свиња ван ограђених ловишта.

Министарство може на основу анализе ризика извршити контролу имунолошког статуса свиња и дивљих свиња серолошким прегледом крвних серума у овлашћеној лабораторији.

Обавезно је вршење вирусолошког прегледа на вирус класичне куге свиња свих угинулих дивљих свиња.

Правна лица која се баве ловством, односно корисници ловишта дужна су да обезбеде место, односно објекат за ветеринарско-санитарни преглед одстрелене дивљачи. У случају угинућа и пре излова дивљих свиња обавештавају надлежног ветеринарског инспектора који ће ради прегледа на класичну кугу свиња, од угинуле и одстрелене дивље свиње обезбедити узорковање, односно надзирати слање материјала (слезина, тонзиле и лимфни чворови) на лабораторијска испитивања у Научни институт за ветеринарство Србије у Београду или Научни институт за ветеринарство „Нови Сад” у Новом Саду.

За сваку појаву класичне куге свиња обавезно се обавља епизоотиолошки увиђај.

Средства за узорковање угинулих дивљих свиња, дијагностичка испитивања код појаве сумње на класичну кугу свиња, набавку вакцина и спровођење вакцинације, дијагностичко испитивање имунолошког статуса домаћих свиња и вирусолошких испитивања дивљих свиња, накнаду штете за убијене животиње, еутаназију са нешкодљивим уклањањем лешева, дезинфекцију и дератизацију зараженог објекта и дворишта, обезбеђена су у буџету Републике Србије.

2. Атипична куга живине (Њукастл болест)

У циљу спречавања појаве, ширења и сузбијања атипичне куге живине, сва газдинства на којима се налази живина и перната дивљач морају бити регистрована и евидентирана у Централној бази.

Живина, перната дивљач и голубови у свим облицима држања и узгоја мора да се вакцинише против атипичне куге вакцинама произведеним од

лентогених сојева, тако да стално буду имуне. Контрола имунолошког статуса након извршене вакцинације вршиће се серолошким прегледом крвних серума.

У случају неповољне епизоотиолошке ситуације, а на основу посебних програма израђених применом анализе ризика, Министарство може да наложи спровођење вакцинације живине и пернате дивљачи, која се држи у екстензивним условима узгоја против атипичне куге живине, вакцинама произведеним од мезогеног соја вируса.

Спровођење вакцинације врши овлашћена ветеринарска организација/служба под надзором ветеринарске инспекције.

Научни или специјалистички ветеринарски институти сачиниће за власнике живине и пернате дивљачи у интензивном узгоју програм вакцинације и контроле имунолошког статуса (20 узорак крви по објекту 10-14. дана после извршене вакцинације у периоду това или одгоја, а у периоду експлоатације носила приплодних и конзумних јаја свака два месеца). У случајевима неповољне епизоотиолошке ситуације сачиниће за живину и пернату дивљач у интензивном узгоју посебан програм имунопрофилактике које су дужни да обавезно доставе надлежној ветеринарској инспекцији.

Код живине намењене за тов у екстензивним условима узгоја, вакцинација ће се обавити двократно у старости од једног дана у инкубатору распршивањем, као и од 14-18. дана кроз воду за пиће, распршивањем или окулназално према упутству произвођача.

Код живине намењене за производњу приплодних и конзумних јаја у екстензивним условима узгоја, вакцинација ће се обавити четворократно: прва вакцинација ће се обавити у инкубатору у старости од једног дана распршивањем, а остале у старости од 3, 6 и 12 недеља према упутству произвођача вакцине укључујући и могућност употребе инактивисане вакцине.

Перната дивљач и голубови који се држе у екстензивним условима узгоја вакцинисаће се према посебном програму ветеринарских и специјалистичких института укључујући могућност употребе инактивисане вакцине.

Под екстензивним условима гајења живине подразумевају се газдинства у којима се држи или узгаја мање од 350 јединки живине и пернате дивљачи.

За сваку појаву атипичне куге живине обавезно се обавља епизоотиолошки увиђај.

Средства за дијагностичка испитивања код појаве сумње на атипичну кугу живине, накнаду штете за убијене животиње, еутаназију са нешкодљивим уклањањем лешева, дезинфекцију и дератизацију зараженог објекта и дворишта обезбеђена су у буџету Републике Србије.

3. Беснило

Обавезна је вакцинација свих паса и мачака старијих од три месеца једанпут годишње.

Корисници ловишта дужни су да по ловиштима, воде евиденцију о псима који се користе у ловне сврхе.

Обавезно је обележавање свих паса који нису обележени на прописан начин приликом њиховог вакцинисања против беснила.

Вакцинација паса и мачака обавиће се инактивисаном вакцином.

Све одстрелене лисице морају се дијагностички прегледати на беснило.

Правна лица која се баве ловством, односно корисници ловишта, обавезни су да у случају угинућа или излова лисица обавесте надлежног ветеринарског

инспектора који ће ради прегледа на беснило организовати узимање и слање узорака материјала на лабораторијска испитивања у Научни институт за ветеринарство Србије у Београду или Завод за антирабичну заштиту „Луј Пастер” у Новом Саду.

У складу са епизоотилошком ситуацијом, а на основу посебних програма Министарства може се спроводити вакцинација и других животиња на прописан начин, као и вакцинација пријемчиве дивљачи оралном вакцином.

Власници животиња које се држе на испашаи треба да спрече контакт дивљих и домаћих животиња.

Министарство може на основу анализе ризика извршити контролу имунолошког статуса паса и мачака серолошким прегледом крвних серума у овлашћеној лабораторији.

Средства за дијагностичка испитивања код појаве сумње на беснило, еутаназију са нешкодљивим уклањањем лешева, дезинфекцију објеката и дворишта и накнаду штете за убијене животиње обезбеђена су у буџету Републике Србије.

За псе и мачке познатих власника, средства за набавку вакцине против беснила и микрочипова за обележавање паса обезбеђена су у буџету Републике Србије.

4. Ехинококоза

Дехелминтизација паса и мачака старијих од три месеца против псеће пантљичаре *Echinococcus granulosus* обавиће се средством које поуздано убија зреле и незреле облике пантљичаре континуирано током целе године.

Ради спречавања ширења јаја пантљичаре у околину, обавезно је најмање 48 часова после третирања паса, њихов измет учинити нешкодљивим.

Правна лица која се баве клањем животиња за јавну потрошњу, као и власници који кољу животиње за сопствене потребе, морају промењене органе учинити нешкодљивим прокувавањем, спаљивањем или прерадом у кафилеријама. Нешкодљиво уклањање мора бити под надзором ветеринарске инспекције.

Ветеринарски инспектор у кланици води евиденцију о сваком утврђеном случају ехинококозе и о томе обавештава ветеринарског инспектора у месту порекла животиње.

V. ДИЈАГНОСТИЧКО ИСПИТИВАЊЕ НАРОЧИТО ОПАСНЕ ЗАРАЗНЕ БОЛЕСТИ

Код сумње на појаву нарочито опасних заразних болести, извршиће се хитно узорковање материјала под надзором ветеринарског инспектора ради слања на дијагностичка испитивања, спровођење епизоотиолошког увиђаја и дијагностичка испитивања у овлашћеном научном или специјалистичком институту.

Средства за дијагностичка испитивања код појаве сумње на нарочито опасне заразне болести, накнаду штете за убијене животиње, еутаназију са нешкодљивим уклањањем лешева, дезинфекцију, дезинсекцију и дератизацију зараженог објекта и дворишта, обезбеђена су у буџету Републике Србије.

VI. ДИЈАГНОСТИЧКА ИСПИТИВАЊА ГОВЕДА, ОВАЦА И КОЗА НА БРУЦЕЛОЗУ И БОЛЕСТ ПЛАВОГ ЈЕЗИКА, ДИЈАГНОСТИЧКА ИСПИТИВАЊА ГОВЕДА НА ТУБЕРКУЛОЗУ И ЕНЗООТСКУ ЛЕУКОЗУ

Обавезно је да говеда, овце и козе, чије су млеко и производи од млека намењени за људску исхрану, једном годишње буду дијагностички прегледане на бруцелозу, туберкулозу и ензоотску леукозу говеда.

Дијагностичка испитивања говеда на бруцелозу, туберкулозу и ензоотску леукозу говеда у 2009. години обавиће се у периоду јануар-фебруар, односно август-децембар. Дијагностичка испитивања оваца и коза на бруцелозу обавиће се у периоду јануар-фебруар, односно август-децембар.

За сваки позитиван налаз на бруцелозу, туберкулозу, ензоотску леукозу говеда и болест плавог језика обавезно се обавља епизоотиолошки увиђај.

За дијагностичка испитивања на бруцелозу и болест плавог језика говеда, оваца и коза, туберкулозу и ензоотску леукозу говеда, која су предвиђена овим програмом, набавка дијагностикума за наведена испитивања, накнада штете за убијене, односно заклане животиње, за убијање на хуман начин и нешкодљиво уклањање лешева и дезинфекцију, дезинсекцију, дератизацију зараженог објекта и дворишта, средства су обезбеђена у буџету Републике Србије.

1. Бруцелоза говеда (*Brucella abortus*), оваца и коза (*B. Melitensis* i *B. Ovis*)

Дијагностичко испитивање говеда, осим мужјака намењених за тов, вршиће се код свих животиња старијих од 12 месеци, а дијагностичко испитивање оваца и коза вршиће се код свих животиња старијих од 6 месеци у циљу раног откривања бруцелозе и утврђивања и одржавања статуса газдинства говеда, оваца и коза слободног од бруцелозе.

Надлежни научни и специјалистички ветеринарски институти врше дијагностичка испитивања поуздано обележених узорака крвних серума говеда, оваца и коза применом брзих метода (брза серумска аглутинација, односно Розе Бенгал или флуоросцентна поларизација), а у случају позитивног резултата применом и потврдне серолошке методе (индиректна ELISA).

У случају добијања позитивног резултата, врши се поновно узорковање крви код животиња које су реаговале позитивно уз присуство ветеринарског инспектора и епизоотиолога из надлежног ветеринарског института. Испитивање узорка применом потврдне серолошке методе (компетитивна ELISA или РБК) на присуство специфичних антитела против бруцела врсте врши се у надлежном ветеринарском институту.

Надлежни институти су дужни да одмах по добијању позитивног налаза доставе резултате испитивања ветеринарском инспектору и Министарству.

Научни и специјалистички ветеринарски институти дужни су да репрезентативан број узорака серума, одређен од стране Министарства, чувају у банци серума најмање једну годину.

Говеда, овце и козе код којих је дијагностичким испитивањем потврђена бруцелоза, одмах а најкасније у року од седам дана, уз присуство ветеринарског инспектора убијају се на хуман начин, а лешеви нешкодљиво уклањају на прописан начин.

Говеда, овце и козе које потичу из зараженог стада, а код којих није потврђено присуство антитела против бруцела врсте, упућују се на клање одмах а најкасније року од 30 дана.

У случају да серолошки негативне животиње из зараженог дворишта није могуће упутити на клање Министарство може одобрити њихово убијање на хуман начин.

Сви расплодни овнови и јарчеви се пре пуштања у промет обавезно морају испитати на инфекцију са *B. ovis* (Епидидимитис оваца).

1.1. Дијагностичка испитивања на бруцелозу

1.1.1. Идентификација узрочника

Идентификација узрочника бруцелозе, која се врши помоћу модификованог киселог (acid-fast) или имуноспецифичног бојења организама *Brucella* морфологије у побаченом материјалу, вагиналном секрету или млеку, представља веродостојну потврду бруцелозе, нарочито уз позитиван налаз у имунолошким тестовима. Методе ланчане реакције полимеразе (PCR) могу се користити као додатно дијагностичко средство за утврђивања узрочника.

Када је то могуће, извршиће се изолација *Brucella* spp. применом једноставних или селективних подлога и то култивацијом из секрета који потиче из материце, побачених фетуса, секрета из вимена или ткива као што су лимфни чворови и репродуктивни органи мужјака и женке.

Након изолације узрочника, врста и биоваријет се идентификују применом фаголизе, односно тестовима оксидативног метаболизма, културама, биохемијским и серолошким критеријумима. Ланчана реакција полимеразе (PCR) може да послужи и као додатни метод и као биотипски метод базиран на низу секвенци генома.

Технике и подлоге који се користе, њихова стандардизација истих и тумачење резултата морају бити у складу са одредбама Приручника за стандарде дијагностичких тестова и вакцина за копнене животиње који је издала Међународна организација за заштиту здравља животиња (ОИЕ), шесто издање, 2008. година, Поглавље 2.4.3 (бруцелоза говеда), Поглавље 2.7.2 (бруцелоза коза и оваца) и Поглавље 2.8.5 (бруцелоза свиња).

1.1.2. Имунолошки тестови

1.1.2.1. Стандарди

Код припреме свих антигена који се користе код брзе серумске аглутинације (БАБ), односно Розе Бенгал теста (РБТ), споре серумске аглутинације (САТ), реакције везивања комплемента (РВК) и млечно-прстенасте проба (МПП) мора се користити *Brucella abortus biovar 1* сој из Вејбрица (Weybridge) број 99 или сој USDA 1119-3.

Стандардни референтни серум за БАБ, односно РБТ, САТ, РВК и МПП је референтни стандард Међународне организације за заштиту здравља животиња (ОИЕ), међународни референтни стандардни серум (ОИЕИСС), раније познат као други међународни анти-*Brucella abortus* серум Светске здравствене организације (ISAbS).

Стандардни референтни серуми за имуноензимску пробу (ЕЛИСА тестови) су:

- OIEISS,
- слабо позитивни стандардни ЕЛИСА серум ОИЕ-а (OIEELISA_{WPSS}),
- јако позитивни стандардни ЕЛИСА серум ОИЕ-а (OIEELISA_{SPSS}),
- негативни стандардни ЕЛИСА серум ОИЕ-а (OIEELISA_{NSS}).

Стандардни референтни серуми за тест флуоресцентне поларизације (ФПА) су следећи:

- слабо позитивни стандардни ЕЛИСА серум ОИЕ-а (OIEELISA_{WPSS}),
- јако позитивни стандардни ЕЛИСА серум ОИЕ-а (OIEELISA_{SPSS}),
- негативни стандардни ЕЛИСА серум ОИЕ-а (OIEELISA_{NSS}).

Стандардни референтни серуми за имуноензимску пробу (ЕЛИСА тестови) и стандардни референтни серуми за тест флуоресцентне поларизације могу се добити у Референтној лабораторије Европске Уније за бруцеозу (Veterinary Laboratories Agency, VLA), Вејбриџ (Weybridge), Велика Британија.

OIEISS, OIEELISA_{WPSS}, OIEELISA_{SPSS} и OIEELISA_{NSS} су међународни примарни стандарди од којих се секундарни референтни национални стандарди за серуме (радни стандарди) морају успоставити за сваки тест код брзе серумске аглутинације (БАБ), односно Розе Бенгал теста (РБТ), споре серумске аглутинације (САТ), реакције везивања комплемента (РВК) и млечно прстенасте пробе (МПП) у свакој држави чланици.

1.1.2.2.. ЕЛИСА тестови или друга обавезна испитивања за утврђивање бруцелозе говеда у серуму или млеку

а) Материјал и реагенси

Коришћене лабораторијских и дијагностичких техника и тумачење добијених резултата мора да буде извршена у складу са дефиницијама из Поглавља 1.1.4 Приручника Међународне организације за заштиту здравља животиња (ОИЕ) за дијагностичка испитивања и вакцине за копнене животиње, шесто издање из 2008.

б) Стандардизација испитивања

Стандардизација процедуре испитивања за појединачне узорке серума:

- раствор 1/150 (1 у 150 раствора) OIEISS или 1/2 раствора OIEELISA_{WPSS} или 1/16 раствора OIEELISA_{SPSS} направљеног у негативном серуму (или збирном негативном серуму) мора да да позитивну реакцију;
- 1/600 раствор OIEISC или 1/8 раствора OIEELISA_{WPSS} или 1/64 раствор OIEELISA_{SPSS} направљеног у негативном серуму (или збирном негативном серуму) мора да да позитивну реакцију;
- OIEELISA_{NSS} стандард мора увек да да негативну реакцију.

Стандардизација процеса испитивања за збирне узорке серума:

- 1/150 раствор OIEISS или 1/2 раствор OIEELISA_{WPSS} или 1/16 раствор OIEELISA_{SPSS} направљеног у негативном серуму (или збирном негативном

серуму) и поново разређен у негативном серуму према броју узорака који чине тај збирни узорак мора да да позитивну реакцију;

- OIEELISA_NSS мора увек да да негативну реакцију;
- тест мора бити у могућности да утврди инфекцију код једне животиње у групи животиња од којих је серума и добијен збирни узорак.

Стандардизација процедуре испитивања збирног узорка млека или сурутке:

- 1/1 000 раствора OIEISS или 1/16 раствора OIEELISA_{WP}SS или 1/125 раствора OIEELISA_{SP}SS направљен у негативном серуму (или у збирном узорку негативних серума), а затим поново разређен у односу 1/10 у млеку са негативним налазом мора да да позитивну реакцију;

- OIEELISA_NSS разређен у односу 1/10 у млеку са негативним налазом мора увек да да негативну реакцију;
- тест мора бити у могућности да утврди инфекцију код једне животиње у групи животиња од чијег је млека или сурутке и добијен збирни узорак..

Услови за коришћење ЕЛИСА теста код дијагностиковања бруцелозе говеда:

У складу са условима еталонирања за ЕЛИСА тест за стандардизацију процедуре испитивања за појединачне узорке серума и стандардизацију процеса испитивања за збирне узорке серума, дијагностичка осетљивост ЕЛИСА теста треба да буде иста или већа од БАБ, односно РБТ или РВК при чему се мора узети у обзир епизоотиолошка ситуација на месту одакле потичу узорци.

У складу са условима еталонирања за ЕЛИСА тест за стандардизацију процедуре испитивања збирног узорка млека или сурутке, дијагностичка осетљивост ЕЛИСА теста треба да буде иста или већа од МПП, при чему се узима у обзир не само епизоотиолошка ситуација на месту одакле потичу узорци, већ и просечни и очекивани екстремни услови узгоја животиња.

Када се ЕЛИСА тест користи за потребе сертификације или за утврђивање и одржавање статуса стада, узимање збирног узорка серума се мора вршити на такав начин да резултати испитивања без сумње укажу на конкретну животињу од које је узет узорак да би постао део збирног узорка. Свако испитивање у циљу потврђивања налаза се мора вршити на узорцима серума узетим од сваке животиње појединачно.

ЕЛИСА тест се може користити на узорку млека узетог са фарме која има најмање 30 % музних крава у фази лактације. Уколико се користи тај метод, морају се предузети мере којима се обезбеђује да се узорци, који се узимају у циљу вршења испитивања, могу, без сумње, повезати са конкретном животињом од које млеко потиче. Свако испитивање, којим се потврђује налаз, морају се вршити на узорцима серума узетим од сваке животиње појединачно.

1.1.2.3. Реакција везивања комплемената (РВК)

Антиген представља суспензију бактерија у фенол физиолошком раствору (NaCl 0,85 % (м/в) и фенолу на 0,5 % (в/в)) или у веронал пуферу. Антигени могу бити у концентрованом облику под условом да декларација на бици садржи и фактор разређења. Овај антиген се мора чувати на температури од 4 °С и не сме се замрзавати.

Инактивација серума се врши на следећи начин:

- серум говеда: 56 до 60°С у трајању од 30 до 50 минута,
- серум свиња: 60°С у трајању од 30 до 50 минута.

Да би се добила реакција највишег квалитета у току испитивања, користи се виша доза комплемента од минималне за развијање потпуне хемоллизе.

Током реакције везивања комплементата сваки пут се морају спроводити следеће контроле:

- контрола антикомплементарног ефекта серума;
- контрола антигена;
- контрола сензитивних црвених крвних зрнаца;
- контрола комплемента;
- контрола осетљивости серума на почетку реакције;
- контрола специфичности реакције применом негативног серума.

Израчунавање резултата обавља се на следећи начин:

- ОИЕИСС садржи 1 000 међународних РВК јединица (ICFTU) по ml. Уколико се тестира ОИЕИСС одређеном методом, резултат се приказује као титар (тј. као највећи директни раствор ОИЕИСС који даје 50% хемоллизе, T_{OIEISS}). Резултати теста за серум, коришћен током теста, дат је у облику титра ($T_{TESTSERUM}$) и мора се изразити у ICFTU по ml. Да би се резултат титра могао изразити у ICFTU, фактор (F), који је неопходан за изражавање резултата за један непознати серум тест ($T_{TESTSERUM}$) који се тестира применом те методе у ICFTU, се може добити применом следеће формуле:

$$F = 1\ 000 \times 1/T_{OIEISS}$$

а садржај међународних РВК јединица по милилитру серума, који се испитује ($ICFTUT_{ESTSERUM}$), се може израчунати применом следеће формуле:

$$ICFTUT_{ESTSERUM} = F \times T_{TESTSERUM}$$

Серум, који садржи 20 или више ICFTU по ml, се сматра позитивним.

1.1.2.4. Млечно прстенаста проба (МПП)

Антиген представља раствор у фенол физиолошком раствору (NaCl 0,85 % (м/в) и фенолу на 0,5 % (в/в)) бојеним хематоксилином. Антиген се мора чувати на температури од 4°C и не сме се замрзавати.

Осетљивост антигена мора бити стандардизована у односу на ОИЕИСС и то тако да антиген доводи до позитивне реакције у 1/500 разређеном ОИЕИСС у млеку са негативним налазом, док раствор од 1/1 000 мора бити негативан.

Прстенаста проба се мора вршити на узорцима, који су узети из сваке канте са млеком, или садржају сваке цистерне са млеком која долази са фарме.

Узорци млека не смеју се замрзавати, загревавати или снажно бућкати.

Реакција се мора добити употребом једне од следећих метода:

- на стубу млека од најмање 25 mm висине и на запремини млека од 1 ml којем је додато или 0,03 ml или 0,05 ml једног од стандардизованих антигена који су обојени,

- на стубу млека од најмање 25 mm висине, а запремина млека од 2 ml којем је додато 0,05 ml једног од стандардизованих антигена који су обојени,

- на запремину од 8 ml млека се додаје 0,08 ml једног од стандардизованих обојених антигена.

Ова мешавина млека и антигена се мора инкубирати на температури од 37°C у току 60 минута заједно са позитивним и негативним радним стандардима. Накнадном инкубацијом, у трајању од 16 до 24 часа, на температури од 4°C повећава се сензитивност теста.

Резултати се тумаче тако што се негативном реакцијом сматра ако је млеко обојено а издвојена маст без боје, а позитивном реакцијом се сматра ако су млеко и издвојена маст на идентичан начин обојени или је млеко без боје, а издвојена маст обојена.

1.1.2.5. Брза серумска аглутинација (БАБ), односно Росе Бенгал тест (РБТ)

Антиген представља бактеријску суспензију у пуферованом *Brucella* антиген растварачу при рН вредности од $3,65 \pm 0,05$ који се боји применом "Бенгал" нијансе роза боје. Овај антиген се испоручује спреман за употребу и мора се чувати на 4°C, а не сме се замрзавати.

За припрему антигена није од значаја концентрација бактеријских ћелија, али његова сензитивност мора стандардизовати у односу на OIEISS и то тако да антиген доводи до позитивне реакције са раствором серума од 1/45, односно до негативне реакције са раствором серума од 1/55.

Реакција се врши на следећи начин:

- серум (20-30 μ l) се помеша са истом запремином антигена на белој плочици или плочи од емајла како би се добила површина од око 2 cm у пречнику. Ова мешавина се лагано меша током четири минута на собној температури, а онда се посматра процес аглутинације под добрим осветљењем;

- може се користити аутоматизован метод, али мора да буде исто толико осетљив и прецизан као и ручни метод.

Тумачење резултата:

Свака видљива реакција се сматра позитивном, осим ако не дође до претераног сушења око ивица.

Позитивни и негативни радни стандарди треба да буду део сваке серије тестова.

1.1.2.6. Спора серумска аглутинација (САТ)

Овај антиген је бактеријска суспензија у фенол физиолошком раствору (NaCl 0,85 % (м/в) и фенола од 0,5 % (в/в)).

Формалдехид се не сме користити.

Антигени могу бити у концентрованом стању под условом да разређење који се користи, буде назначено на декларацији на бочици.

EDTA се може додати суспензији антигена на 5 mM крајњег раствора, који се користи за тест, како би се смањио степен лажно позитивних у тесту серумске аглутинације. Након тога се рН од 7,2 мора прилагодити у суспензији антигена.

OIEISS садржи 1 000 међународних јединица аглутинације.

За припрему антигена није од значаја концентрација бактеријских ћелија, али његова осетљивост мора бити стандардизована у односу на OIEISS и то тако да антиген доведе било до 50 % аглутинације са финалним разређењем серума од

1/600 до 1/1 000 било до 75 % аглутинације са финалним разређењем серума од 1/500 до 1/750.

Такође се препоручује поређење реактивности нових и претходно стандардизованих серија антигена коришћењем групе, односно панела дефинисаних серума.

Овај тест се врши било коришћењем епрувета било микротитар плоча. Мешавина антигена и раствора серума се инкубира у трајању од 16 до 24 часа на температури од 37 ° С.

Потребно је припремити најмање три раствора за сваки серум. Раствори сумњивог серума се морају тако припремити да се може видети реакција када је реч о граничној позитивној вредности у средњој епрувети (или код метода микротитар плоче).

Тумачење резултата:

- степен аглутинације *Brucelle* у серуму се мора изразити у интернационалним јединицама (ИЈ) по мл.
- серум, који садржи 30 или више ИЈ по ml, се сматра позитивним.

1.1.2.7. Испитивање флуоресцентном поларизацијом (ФПА)

ФПА се врши у стакленим епруветама или на микротитар плочи са 96 базенчића. Техника, која се користи, стандардизација исте и тумачење резултата морају бити у складу са Поглављем 2.4.3 (бруцелоза говеда) Приручника Међународне организације за заштиту здравља животиња за дијагностичке тестове и вакцине за копитне животиње, шесто издање, 2008.

ФПА се стандардизује како би:

- резултати OIEELISA_{SPSS} и OIEELISA_{WPSS} били стално позитивни.
- 1/8 раствор OIEELISA_{WPSS} или 1/64 раствор OIEELISA_{SPSS}, који чине негативни серум (или збирни негативни серум), увек доводили до негативне реакције;
- OIEELISA_{NSS} увек доводио до негативне реакције.

Следећи елементи морају бити укључени у сваку серију тестова: јак позитиван, слаб позитиван, негативан радни стандард серума (еталонирани према стандардном серуму ЕЛИСА Међународне организације за заштиту здравља животиња).

1.1.3. Допунски тестови

1.1.3.1. Кожни тест на бруцелозу (БСТ)

Услови за употребу БСТ су следећи:

- кожни тест на бруцелозу се не користи код сертификације животиња за промет са земљама чланицама ЕУ;
- кожни тест на бруцелозу је један од најспецифичнијих тестова за утврђивање бруцелозе код невакцинисан животиња, међутим, дијагноза се не може поставити само на основу позитивних интрадермалних реакција;

- говеда, која су током испитивања негативно реаговала на неки од серолошких тестова, према овом правилнику, и позитивно реаговала на БСТ сматрају се инфицираним или постоји сумња да су инфицирани;

- говеда, која су током испитивања позитивно реаговала на неки од серолошких тестова, према овом правилнику, могу се подвргнути на БСТ како би се потврдило тумачење резултата серолошких тестова, посебно када у стадима, која су званично проглашена слободним од бруцелозе, или стадима говеда слободним од бруцелозе не може искључити унакрсна реакција са антителима у односу на остале бактерије.

Овај тест се мора вршити применом стандардизованих и дефинисаних препарата бруцела алергена, који не садрже глатке антигене липополисахарида (ЛПС), будући да то може да изазове неспецифичне запаљенске реакције или ометати касније серолошке тестове.

Захтеви за производњу бруцелина морају бити у складу са Одељком Ц1 Поглавља 2.4.3 Приручника Међународне организације за заштиту здравља животиња за дијагностичке тестове и вакцине за копнене животиње, шесто издање, 2008.

Процедура тестирања обавља се на следећи начин:

- запремина од 0.1 ml бруцела алергена се убризгава интрадермално у каудални набор, кожу бока, или бочну страну врата;

- резултати теста се читавају у периоду између 48 и 72 часа;

- дебљина коже на месту убода се мери кутинометром пре убризгавања и приликом поновног прегледа.

Приликом тумачење резултата јаке реакције се лако препознају по отоку и задебљањем ткива на месту апликације алергена, а задебљање коже од 1 до 2 mm се сматра позитивном реакцијом на БСТ.

1.1.3.2. Компетитивна ЕЛИСА (к-ЕЛИСА)

Услови за употребу к-ЕЛИСА теста су следећи:

- к-ЕЛИСА тест се не користи за потребе сертификације животиња за промет са земљама чланицама ЕУ;

- говеда, која су током испитивања позитивно реаговала на неки од серолошких тестова према овом правилнику, могу бити тестирана к-ЕЛИСА тестом што је додатна потврда резултата осталих серолошких тестова; посебно када се код стада, званично слободних од бруцелозе или код стада говеда слободних од бруцелозе, не може искључити унакрсна реакција са антителима у односу на остале бактерије или елиминисати реакција због резидуалних антитела који настану као реакција на вакцинацију применом С19.

Процедура тестирања обавља се у складу са упутством датом у Одељку Б(2) Поглавља 2.4.3 Приручника Међународне организације за заштиту здравља животиња (ОИЕ) за дијагностичке тестове и вакцине за копнене животиње, шесто издање, 2008.

2. Туберкулоза

Ради раног откривања туберкулозе и утврђивања статуса газдинства говеда слободног од туберкулозе, вршиће се дијагностичко испитивање на туберкулозу код свих говеда старијих од шест недеља применом интрадермалних туберкулних тестова и то:

1) појединачног интрадермалног теста (туберкулинизација) који се изводи једнократном апликацијом говеђег (*Mycobacterium bovis*) туберкулина ППД (пурификовани протеински дериват);

2) интрадермалног компаративног теста (ретуберкулинизација) који се изводи апликацијом говеђег туберкулина и апликацијом авијарног туберкулина које се врше симултано.

Доза туберкулина која се апликује животињи не сме бити мања од 2.000 интернационалних јединица (И.Ј.) говеђег (*Mycobacterium bovis*) туберкулина ни мања од 2.000 И.Ј. авијарног (*Mycobacterium avium*) туберкулина.

Запремина туберкулина који се апликује интрадермално износи највише 0,2 ml.

Туберкулинизација се изводи интрадермалном апликацијом говеђег туберкулина у кожу врата са леве стране животиње на прелазу из предње у средњу трећину врата. Уколико се апликују и говеђи и авијарни туберкулин најбоље је да се сваки од њих апликује са различите стране тела животиње, говеђи са леве, а авијарни са десне стране.

Техника туберкулинског тестирања и тумачење резултата:

1) Техника: Место на коме ће се извршити апликација мора се ошишати и очистити. Набор коже на месту апликације узима се између кажипрста и палца, мери кутиметром, а измерена вредност се уписује у евиденцију. Одмах после тога апликује се туберкулин на начин који обезбеђује његову интрадермалну дистрибуцију.

2) Тумачење резултата:

Тумачење резултата врши се клиничким прегледом животиње и мерењем задебљања на кожи на месту где је извршена апликација туберкулина, 72 сата након апликације.

- негативна реакција – уколико постоји само ограничени оток са задебљањем кожног набора које није већи од 2 mm, а животиња не испољава клиничке знаке, као што су дифузни оток, ексудација, некроза, бол или запаљење лимфних канала у подручју апликације или лимфног чвора;

- сумњива реакција – уколико се не уоче клинички знаци као што су дифузни оток, ексудација, некроза, бол или запаљење лимфних канала у подручју апликације или лимфног чвора и ако је повећање задебљања кожног набора веће од 2 mm, а мање од 4 mm;

- позитивна реакција – уколико се уоче клинички знаци као што су дифузни оток, ексудација, некроза, бол или запаљење лимфних канала у подручју апликације или лимфног чвора и ако је повећање задебљања кожног набора на месту апликације 4 mm или веће.

Животиње које нису имале негативан резултат на појединачном интрадермалном тесту (реаговале су сумњиво или позитивно) биће подвргнуте интрадермалном компаративном тесту после најмање 42 дана, под надзором ветеринарског инспектора и епизоотиолога из надлежног института који ће вршити и читавање реакције.

3) Тумачење интрадермалног компаративног теста (ретуберкулинизација) за успостављање и одржавање статуса стада службено слободног од туберкулозе говеда:

- позитиван: код којег је задебљање на кожи где је апликован говеђи туберкулин веће за 4 mm од места где се апликује авијарни туберкулин или где се уочава присуство клиничких симптома;

- сумњив: где је задебљање на месту апликације говеђег туберкулина веће за 1 mm до 4 mm од места где је апликован авијарни туберкулин уз одсуство клиничких симптома;

- негативан: уколико је утврђена негативна реакција на говеђи туберкулин или позитивна или сумњива реакција на говеђи туберкулин, али која је једнака или мања од позитивне или сумњиве реакција на авијарни туберкулин уз одсуство клиничких симптома у оба случаја.

Животиње које нису реаговале негативно (реаговале су сумњиво или позитивно) на поновљеном тесту сматрају се позитивним на туберкулинизацију.

У промет се не сме ставити ниједна животиња која покаже на интрадермалном тесту повећање дебљине кожног набора веће од 2 mm или која има клиничке симптоме туберкулозе говеда.

Животиње код којих је дијагностичким испитивањем утврђена туберкулоза надлежни ветеринарски инспектор у најкраћем року, а најкасније у року од 30 дана упућује на клање. У случају да животињу није могуће упутити на клање, Министарство може одобрити њихово убијање на хуман начин. Шест месеци после уклањања животиња које су реаговале позитивно извршиће се поновно испитивање свих говеда на туберкулозу.

Сва заклана говеда морају да се прегледају на присуство патоанатомских лезија карактеристичних за туберкулозу. Уколико се после клања установи присуство таквих промена, оне морају да се пошаљу у овлашћену лабораторију ради бактериолошких испитивања на присуство узрочника туберкулозе.

Ветеринарски инспектор у кланици мора да води посебну евиденцију о сваком утврђеном случају туберкулозе говеда, свиња и да о налазу обавести надлежног вееринарског инспектора у месту порекла туберкулозне животиње.

Ради утврђивања што већег броја оболелих или инфицираних животиња у запату, епизоотиолошкој јединици или подручју, Министарство може поред туберкулинског теста применити коришћење гама-интерферон теста на начин који је прописан у последњем издању OIE Manual of Standards for Diagnostic Tests and Vaccines.

Туберкулински пречишћени протеински дериват (туберкулински ППД, говеђи или авијарни) који се користи за извођење теста интракутане туберкулинизације је препарат припремљен од топлотом третиране и лизирани културе *Mycobacterium bovis*, односно *Mycobacterium avium*. Препарат може открити касну преосетљивост код животиње сензибилисане на микроорганизме исте врсте.

3. Ензоотска леукоза говеда

Ради раног откривања ензоотске леукозе говеда и успостављања статуса газдинства слободног на ову болест извршиће се дијагностичко испитивање свих говеда старијих од 24 месеца на целој територији Републике Србије.

Дијагностичка испитивања извршиће се методом ЕЛИСА теста на групним узорцима од пет животиња. Ако се у групном узорку установи позитивна реакција, извршиће се и појединачно испитивање узорака крвних серума.

Ако се утврди присуство позитивних животиња, извршиће се дијагностичка испитивања у газдинству свих говеда старијих од шест месеци уз обавезно спровођење епизоотиолошког увиђаја.

Животиње код којих је дијагностичким испитивањем утврђена ензоотска леукоза, најкасније у року од 30 дана, надлежни ветеринарски инспектор упућује на клање. У случају да животиња није могуће упутити на клање Министарство може одобрити њихово убијање на хуман начин.

Код животиња код којих је дијагностичким испитивањем утврђена ензоотска леукоза забрањен је природни припуст и вештачко осемењавање животиња.

Сва заклана говеда морају бити прегледна на линији клања од стране ветеринарског инспектора који ће све туморе сумњиве на lympho-sarcoma послати Научном институту за ветеринарство Србије у Београду, ради даљих дијагностичких испитивања.

Ветеринарски инспектор у кланици мора да води посебну евиденцију о сваком утврђеном случају тумора и да о позитивном налазу обавести надлежног ветеринарског инспектора у месту порекла леукозне животиње.

Надлежни ветеринарски инспектор у месту порекла леукозне животиње мора извршити надзор над дијагностички испитивањима на леукозу у газдинству из којег потичу оболеле животиње.

4. Болест плавог језика

Ради откривања, праћења и сузбијања болести плавог језика спроводиће се мониторинг на болест плавог језика у рестриктивним зонама (програм мониторинга на болест плавог језика) као и надзор на болест плавог језика ван рестриктивних зона (програм надзора на болест плавог језика).

Поред дијагностичког испитивања узорака крвних серума ЕЛИСА тестом код пријемчивих животиња, вршиће се и континуирано хватање и идентификација вектора болести плавог језика (инсеката из рода *Culicoides*), у складу са програмом и планом Министарства.

5. Инфективно запаљење вимена

Произвођачи млека и производа од млека намењених за људску исхрану дужни су да подвргну сваку музну краву, овцу и козу прегледу на поремећај секреције вимена два пута годишње у размаку од шест месеци применом брзе методе (Калифорнија маститис тест). У случају позитивне реакције, надлежна ветеринарска организација ће узорак млека доставити надлежном институту на бактериолошко испитивање и на основу резултата бактериолошког испитивања спровести лечење.

Млеко се може ставити у промет по спроведеном лечењу и по добијању негативног резултата бактериолошког испитивања.

VII. ДИЈАГНОСТИЧКО ИСПИТИВАЊЕ НА ТРИХИНЕЛОЗУ, САЛМОНЕЛОЗУ И ТИФУС ЖИВИНЕ, ИНФЛУЕНЦУ ПТИЦА, ХЛАМИДИОЗУ ПТИЦА, ИНФЕКТИВНУ АНЕМИЈУ КОЊА, ЛЕПТОСПИРОЗУ, КЈУ-ГРОЗНИЦУ, БОЛЕСТИ РИБА И БОЛЕСТИ ПЧЕЛА

Дијагностичко испитивање на трихинелозу, салмонелозу и тифус живине, инфлуенцу птица, хламидиозу птица, инфективну анемију коња, лептоспирозу, кју-грозницу, болести риба и болести пчела обављаће се у континуитету.

1. Трихинелоза

Дијагностички преглед на присуство ларве *Trichinella* вршиће се методом компресије или вештачке дигестије у узорцима меса свих закланих свиња, закланих коња, свих одстрелених дивљих свиња, као и код свиња закланих у домаћинству за споставне потребе.

Приликом клања свиња за сопствене потребе власник или држалац животиње мора, уз прописани узорак меса за преглед на трихинелозу доставити ветеринарској организацији која врши преглед и ушну маркицу ради идентификације и евидентирања узорка заклане животиње.

Обавезна је системска дератизација зараженог подручја и нешкодљиво уклањање лешева глодара, као и планска дератизација свих објеката у којима се држе и узгајају животиње.

План дератизације доноси надлежни научни или ветеринарски специјалистички институт на основу анализе епизоотиолошке ситуације за своје подручје.

Системску дератизацију зараженог подручја врше ветеринарске организације којима су по јавном конкурс и закљученом уговору са Министарством, уступљени наведени послови из Програма мера, и испуњавају прописане услове за вршење дезинфекције, дезинсекције и дератизације.

Ветеринарски инспектор у кланици води евиденцију о сваком утврђеном случају трихинелозе и о томе обавештава ветеринарског инспектора у месту порекла животиње ради предузимања мера и пријаве болести.

2. Салмонелоза-пулароза живине (*Salmonella pullorum*), тифус живине (*S.gallinarum*) и инфекције живине са *S.enteritidis*, *S. typhimurium* и *S.arizonae*

У циљу спречавања појаве, ширења и сузбијања салмонелозе живине, сва газдинства на којима се држи и узгаја живина и перната дивљач, морају бити регистровани и евидентирани у Централној бази.

Конзумна и приплодна јаја могу се ставити у промет или у инкубатор само уколико су слободна од салмонелозе. Узорке за лабораторијска испитивања може доставити само надлежни ветеринарски инспектор, а лабораторијски налаз не сме бити старији од 30 дана.

Обавезно је лабораторијско испитивање (бактериолошко, односно серолошко) свих јата живине и пернате дивљачи чији се производи користе за јавну потрошњу. Слање узорака из ових објеката мора бити под надзором ветеринарског инспектора. Величина узорака дата је табелема, и то:

Табела број 1 Живина у узгоју и за производњу приплодних јаја

Табела број 2 Производња у инкубаторима

Табела број 3 Живина у узгоју за производњу конзумних јаја

Табела број 4 Живина за тов

Јато живине и пернате дивљачи која је намњено за клање (које подразумевају искључиво животиње исте врсте и старости које потичу из истог објекта) мора бити слободно од *Salmonella spp.*, а што ће бити потврђено лабораторијским налазом овлашћеног научног, односно специјалистичког ветеринарског инситута који не сме бити старији од 15 дана.

Фабрика и мешаоне сточне хране дужне су да достављају на бактериолошки преглед једном месечно у надлжени ветеринарски институт узорке свих хранива (компоненти) животињског порекла пре припремања хране за живину, као и узорке свих готових смеша.

3. Инфлуенца птица

Вршиће се активни и пасивни надзор над живином, пернатом дивљачи и дивљим птицама и то:

- у оквиру пасивног надзора ветеринарске амбуланте, ветеринарске станице и ветеринарске службе ће сваки случај сумње на инфлуенцу код живине, пернате дивљачи и дивљих птица, послати на лабораторијско испитивање;

- у оквиру активног надзора дијагностичко испитивање обухватиће живину, пернату дивљач и дивље птице по посебном програму испитивања које ће донети Министарство;

- у случају неповољне епизоотиолошке ситуације у околним земљама и региону, Министарство може донети посебан програм испитивања који је финансиран из буџета Републике Србије.

4. Хламидиоза птица

Сва матична јата и газдинства на којима се држе и узгајају и на којима се обавља промет егзотичних, украсних и собних птица и голубова морају бити регистрована у Министарству, а птице које потичу из ових објекта, а намењени су за расплод, продају, изложбе и слично морају бити слобоне од хламидиозе.

Лабораторијска испитивања на хламидиозу птица вршиће се у надлежном ветеринарском институту. Лабораторијски налаз за птице у промету не сме бити старији од 60 дана.

5. Инфективна анемија коња

Ради откривања, праћења и сузбијања инфективне анемије коња спроводиће се обележавање свих коња микрочиповима и њихово дијагностичко испитивање применом Coggins теста (агар гел имунодифузионим тест - АГИД) као и евидентирање газдинства на којима се узгајају коњи. Дијагностичко испитивање може се извршити и применом ЕЛИСА теста али се у том случају сваки позитивни резултат мора потврдити применом АГИД теста.

Када држалац коња продаје или на други начин отуђује коње потврда о извршеном прегледу на инфективну анемију коња не сме бити старија од 30 дана.

Средства за надокнаду штете власницима за убијене, односно заклане животиње обезбеђена су у буџету Републике Србије.

6. Лептоспироза

Ради откривања, праћења и сузбијања лептоспирозе вршиће се дијагностичка испитивања применом методе микроскопска аглутинација (МАТ) код бикова, нерастова, овнова, јарчева и пастува који служе за природни припуст и производњу семена за вештачко осемењавање два пута годишње.

У случају неповољне епизоотиолошке ситуације на основу посебног програма Министарства, а на предлог надлежног ветеринарског института може се вршити испитивање и других врста и категорија животиња.

7. Кју-грозница

Испитивања на кју-грозницу вршиће се код откривања епизоотиолошке позадине (резервоара инфекције) након епидемија код људи и особа професионално изложених инфекцији, као и код сваког побачаја код говеда, оваца и коза.

8. Болести риба

Извршиће се евиденција и регистрација свих објеката за узгој и држање риба, укључујући и она за спортски риболов, на којима се мора обезбедити стални ветеринарски надзор са редовним клиничким прегледом рибе и лабораторијским анализама.

У одгајилиштима (рибњацима) шарана спроводи се лабораторијска контрола здравственог стања риба (еритродерматитиса, пролећне виремије и запаљења рибљег мехура шарана).

9. Болести пчела

Ради откривања, праћења и сузбијања болести пчела, обавезна је евиденција свих газдинстава на којима се узгајају пчеле.

У промет могу да се ставе само здраве пчелиње заједнице, односно оне које потичу са регистрованих газдинстава и код којих су спроведене предвиђене мере.

а) Америчка куга пчелињег легла

На газдинствима у којима је у 2008. години утврђена америчка куга морају се клинички прегледати све пчелиње заједнице, као и оне које се налазе у кругу пречника три километара од зараженог пчелињака.

На газдинствима за узгој и продају матица, која морају бити регистрована у Министарству, вршиће се клинички преглед свих пчелињих заједница. Из пчелињих друштава која су сумњива на болест, ветеринарски инспектор ће наложити достављање узорка у лабораторију на преглед на америчку кугу пчелињег легла. Свака сумња се мора потврдити лабораторијским анализама са проценом старости процеса.

На преглед се доставља комад саћа са поклопљеним леглом величине 10x10 на коме су знаци болести добро видљиви и у одговарајућој амбалажи.

Средства за накнаду штете која је настала уништавањем кошница после дијагностиковања куге пчела, дезинфекција зараженог пчелињака и уништавање

зараженог роја пчела, обезбеђена су у буџету Републике Србије, ако патолошки процес није старији од два месеца.

б) Ноземоза пчела

Приликом отварања пчелињих заједница у пролеће зимске губитке угинулих пчела доставити на лабораторијски преглед надлежном научном или специјалистичком ветеринарском институту. Материјал за преглед доставља надлежна ветеринарска служба под надзором ветеринарске инспекције.

У току сезоне узгоја и промета матица из свих пчелињих заједница, надлежни ветеринарски инспектор наложиће узорковање пчела и њихово слање на лабораторијска испитивања.

в) Варооза

Дијагностички преглед на свим пчелињацима вршиће се на вароозу, а по потреби и превентивно третирање пчелињих заједница и то пет пчелињих заједница на пчелињацима који имају до 50 заједница, односно третирање 10% пчелињих заједница на газдинствима која имају више од 50 заједница.

Дијагностичко испитивање обављаће се у научним и специјалистичким ветеринарским институтима на материјалима достављеним искључиво преко надлежне ветеринарске службе под надзором ветеринарске инспекције.

г) Тропилелоза

На свим пчелињацима ће се извршити преглед подлошке на узрочника тропилелозе (*Tropilaelaps* spp.) и то у времену дијагностичког прегледа на вароозу.

д) Етиниоза

На свим пчелињацима ће се извршити преглед пчелињих друштава на етинозу (*Aethina tumida*) и то у време дијагностичког прегледа на вароозу.

10. Инфекције говеда, оваца и коза изазване анаеробним и аеробним узрочницима

У подручјима у којима постоји ризик од појаве или се утврде ове инфекције, вршиће се вакцинација и серумизација пријемчивих животиња по решењу Министарства, а на основу мишљења надлежног научног или специјалистичког института.

11. Здравствени надзор код дивљачи и дивљих животиња

У циљу праћења и контроле здравственог стања и утврђивања епизоотиолошке ситуације (заразних и паразитских болести) код дивљачи и дивљих животиња спроводиће се имунопрофилактичке мере и дијагностичка испитивања у зависности од животињске врсте на основу програма надлежног научног или специјалистичког института уз сагласност Министарства.

Правна лица која се баве ловство, односно корисници ловишта дужни су да обезбеде услове за имунопрофилактичке мере и дијагностичка испитивања дивљачи.

Пресељење и транспорт дивљачи и дивљих животиња не може се извршити без претходно спроведених мера по програму надлежног научног или специјалистичког института.

VIII. ДИЈАГНОСТИЧКА ИСПИТИВАЊА КОД ПОБАЧАЈА

Власник, односно држалац животиње дужан је да пријави сваки случај побачаја код крава, јуница, оваца, коза, крмача, назимица и кобила, ветеринарској организацији.

Организовање, узимање и слање патолошког материјала и крви у надлежни научни или специјалистички институт врши ветеринарска организација, уз присуство ветеринарског инспектора, ради утврђивања узорка побачаја (лептоспироза, листериоза, Q грозница, итд.).

Средства за дијагностичка испитивања код утврђивања узорка побачаја обезбеђена су у буџету Републике Србије.

IX. ДИЈАГНОСТИЧКО ИСПИТИВАЊЕ У ЦЕНТРИМА ЗА ВЕШТАЧКО ОСЕМЕЊАВАЊЕ ГОВЕДА И СВИЊА И ДИЈАГНОСТИЧКО ИСПИТИВАЊЕ ПРИПЛОДНИХ БИКОВА И НЕРАСТОВА КОЈИ СЕ КОРИСТЕ ЗА ПРИРОДНО ПАРЕЊЕ

Дијагностичком испитивању у центрима за вештачко осемењавање говеда и дијагностичком испитивању приплодних бикова који се користе за природно парење подлежу све приплодне животиње два пута годишње на бруцелозу, туберкулозу, ензоотску леукозу говеда, кампилобактерију, трихомонијазу, инфективни бовини ринотрахеитис и инфективни пустулозни вулвовагинитис и лептоспирозу.

Поред испитивања на присуство специфичних антитела у узорцима крвних серума приплодних животиња на бруцелозу, леукозу, инфективни бовини ринотрахеитис и инфективни пустулозни вулвовагинитис и лептоспирозу морају се извршити вирусолошка испитивања семена и то на сваких шест месеци на говеђу вирусну дијареју и на свака три месеца на инфективни бовини ринотрахеитис и инфективни пустулозни вулвовагинитис и микробиолошка испитивања испирка препуцијума бикова на *Campylobacter fetus* bsp. *venerealis* и *Trichomonas fetus* на сваких шест месеци.

Дијагностичком испитивању приплодних нерастова у центрима за вештачко осемењавање свиња подлежу све приплодне животиње два пута годишње и то на:

- бруцелозу (*B. abortus*, *B. suis*);
- туберкулозу (бовиним туберкулином);
- аујецкијеву болест (методама базираним на серум неутрализацији или ЕЛИСА тесту);
- лептоспирозу (МАТ метода),

Приплодне животиње морају бити клинички здраве, а резултати лабораторијских испитивања на наведене болести морају бити негативни.

Средстава за дијагностичка испитивања на бруцелозу приплодних бикова, нерастова, туберкулозу приплодних бикова и нерастова, ензоотску леукозу приплодних бикова обезбеђена су у буџету Републике Србије.

Х. ПЛАН СПРОВОЂЕЊА ИМУНОПРОФИЛАКТИЧКИХ МЕРА И ДИЈАГНОСТИЧКИХ ИСПИТИВАЊА И СЛУЖБЕНА КОНТРОЛА

Спровођење активности по Програму мера врше ветеринарске организације којима су по јавном конкурс и закљученом уговору са Министарством, уступљени наведени послови из Програма мера, изузев послова вакцинације паса и мачака које могу обављати све ветеринарске организације у складу са Законом о ветеринарству („Службени гласник РС”, број 91/05).

Ветеринарске службе спроводе Програм мера за потребе сопственог сточарства.

Пре почетка спровођења имунопрофилактичких мера и дијагностичких испитивања ветеринарске организације, односно ветеринарске службе праве план који се обавезно доставља надлежном ветеринарском инспектору. Један примерак плана оверен од стране овлашћеног лица из ветеринарске организације и ветеринарског инспектора доставља се надлежном институту. Институт обједињује све извештаје, и извештај оверен потписом и печатом од стране овлашћеног лица у институту и шефа ветеринарске инспекције доставља се Министарству.

Дијагностичка испитивања обављаће научни и специјалистички ветеринарски институти, Завод за антирабичну заштиту „Луј Пастер” у Новом Саду и Факултет ветеринарске медицине у Београду. У случају да надлежни ветеринарски институт није акредитован за спровођење прописаних метода, испитивање ће спроводити научни или специјалистички институт који је акредитован за та испитивања.

Испитивање за врсте и категорије животиња која нису прописана овим програмом мера спроводиће се у складу са важећим подзаконским актима за наведену болест.

Научни, односно специјалистички ветеринарски институти вршиће дистрибуцију вакцина против класичне куге свиња, атипичне куге живине (осим инактивисаних вакцина за живину које у себи садрже и вирус атипичне куге живине) и беснила, као и дијагностикума за спровођење Програма мера, а по расподели Министарства.

Ветеринарске организације и надлежни научни, односно специјалистички ветеринарски институти дужни су да воде евиденцију о пословима по Програму мера, а извештаје о спроведеним мерама доставе Министарству и надлежном инспектору најкасније до 15. у текућем месецу за претходни месец.

Промет живих животиња дозвољен је само уколико су обележене и евидентирани на прописан начин, уколико потичу из газдинстава регистрованих и евидентираних у Централној бази, уколико су спроведени послови по Програму мера за дату животињску врсту и старосну категорију, на регистрованим сточним пијацама, догонима и другим откупним местима која су под сталном ветеринарском контролом.

Животиње, храна и производи животињског порекла могу да се ставе у промет само ако су извршене све мере утврђене Програмом мера.

Службена контрола спровођења Програма мера од стране ветеринарске инспекције обухвата мере, радње и активности које се предузимају ради директне или индиректне заштите здравља и добробити животиња и здравља људи и чине је различите методе и технике, као што су: надзор, инспекција, мониторинг, узорковање, провере и ревизије.

Ветеринарска инспекција ће вршити службену контролу спровођења Програма мера на основу годишњег плана одобреног од стране Министарства. О резултатима контроле, као и о наложеним мерама, ветеринарска инспекција ће обавештавати Министарство до 15. у месецу за претходни месец, односно одмах након утврђивања недостатака.

До краја јануара 2010. године сачиниће се годишњи извештај извршених службених контрола у 2009. години, који ће ветеринарска инспекција доставити Министарству.

Табела број 1

ЖИВИНА У УЗГОЈУ И ЗА ПРОИЗВОДЊУ ПРИПЛОДНИХ ЈАЈА

категорија/узраст живине	мето узимања узорка	узорак	број узорака		учесталост
једнодневни пилићи (до 72 сата старости)	из објекта за узгој	транспортни подлошци и угинули пилићи у транспорту и током прва 3 дана	10 транспортних подложака, транспортна угинућа и сви угинули пилићи		одмах по испоруци
1.-3. недеља старости	из објекта за узгој	угинули пилићи	најмање 10 угинулих пилића		1x
8. недеља старости	из објекта за узгој	збирни узорак фецеса	5 узорака*		1x
12. недеља старости	из објекта за узгој	збирни узорак фецеса	5 узорака*		1x
16. недеља старости	из објекта за узгој	збирни узорак фецеса	5 узорака*		1x
21. недеља старости	из објекта за узгој	збирни узорак фецеса	5 узорака*		1x
после доношења и за време носивости	из објекта за узгој	крв	величина јаја (ком.)	број узорака	1. пут при производњи од 15% 2. пут у старости 42-46 недеља
			до 120	једнак броју живине у јату	
			преко 120	120	
	збирни узорак фецеса	5 узорака*		1x месечно	
	угинула живина	најмање 3		1x месечно	

*(1 узорак представа 12 свежих појединачних фецеса)

Табела број 2

ПРОИЗВОДЊА У ИНКУБАТОРИМА

категорија/ узраст живине	место узимања узорка	узорак	број узорака	учесталост
инкубатори капацитета мањег од 1000 јајчаних места	инкубатор	неизлежено пиле у љусци или једнодневно пиле	1 узорак	по 1х од сваког јата чија су јаја допремљена у инкубатор при сваком лежењу
инкубатори капацитета већег од 1000 јајчаних места	инкубатор	неизлежено пиле у љусци или једнодневно пиле	2 узорка	по 1х од сваког јата чија су јаја допремљена у инкубатор при сваком лежењу

*(1 узорак представа 30 неизлежених или једнодневних пилића)

Табела број 3

ЖИВИНА У УЗГОЈУ И ЗА ПРОИЗВОДЊУ КОНЗУМНИХ ЈАЈА

категорија/узраст живине	мето узимања узорка	узорак	број узорака		учесталост
једнодневни пилићи (до 72 сата старости)	из објекта за узгој	транспортни подлошци и угинули пилићи у транспорту и током прва 3 дана	10 транспортних подложака и сви угинули пилићи		одмах по испоруци
3. недеља старости	из објекта за узгој	збирни узорак фецеса	5 узорака*		1х
8. недеља старости	из објекта за узгој	збирни узорак фецеса	5 узорака*		1х
14. недеља старости	из објекта за узгој	збирни узорак фецеса	5 узорака*		1х
од 25 недеља старости	из објекта за узгој	јаја (1 узорак чини 10 конзумних јаја у љусци)	величина јаја (ком.)	број узорака	1х месечно
			до 1000	1	
			1001-3000	3	
			3001-5000	4	
			Преко 5001-10000	6	
			Преко 10000	6 на сваких 10000	
		збирни узорак фецеса	5 узорака*		1х месечно
		угинула живина	Најмање 3		1х месечно

*(1 узорак представа 12 свежих појединачних фецеса)

Табела број 4

ЖИВИНА ЗА ТОВ

категорија/узраст живине	мето узимања узорка	узорак	величина јата	број узорака	учесталост
једнодневни пилићи (до 72 сата старости)	из објекта за узгој	транспортни подлошци и угинули пилићи у транспорту и током прва 3 дана	до 500	10 подложака, транспортна угинућа и сви угинули пилићи	одмах по испоруци
			501-5000	10 подложака, транспортна угинућа и сви угинули пилићи	
			5001-12000	10 подложака, транспортна угинућа и 30% угинулих пилића	
			преко 12000 (затворен систем това)	10 подложака, транспортна угинућа и 30% угинулих пилића	
живина у тову	из објекта за узгој	збирни узорак фецеса	до 500	1	до 14 дана пре клања
			501-5000	3	
			5001-12000	4	
			Преко 12000	5	

*(1 узорак представа 12 свежих појединачних фецеса)